

Statistisk analys

Ellen Almgren
Avdelningen för statistik och analys

08-563 088 07
ellen.almgren@hsv.se
www.hsv.se

2007-11-27 2007/9

Stor andel utländska studenter på program på den avancerade nivån

- Analys av preliminära uppgifter om registrerade studenter höstterminen 2007

Från och med höstterminen 2007 tillämpas en ny indelning i svensk högre utbildning. Ettårig magisterexamen och tvåårig masterexamen utfärdas på den nya avancerade nivån. Ungefär en sjättedel av studenter som börjat på program hösten 2007 är registrerade på nya magister- eller masterprogram. Andelen utländska studenter är mycket hög – på magisterprogrammen omkring 40 procent och på masterprogrammen är hälften av de registrerade studenterna utländska. Rörligheten mellan lärosäten inom Sverige på magister- och masterprogrammen skiljer sig inte markant från det allmänna mönstret: Det är vanligare att studera vidare vid ett lärosäte man tidigare läst vid än att flytta till ett nytt.

En ny indelning i svensk utbildning

Med grund i Bologna-processen började en ny utbildnings- och examensstruktur att tillämpas den 1 juli 2007. Det övergripande syftet är att strukturen för högre utbildning och examina skall bli jämförbar inom Europa senast år 2010. Den största förändringen för svensk del är att högre utbildning och examina delas in i grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. På avancerad nivå ges flera yrkesexamina, nya konstnärliga magister- och masterexamina samt generella magister- och masterexamina. Följande analys behandlar utslutande program som leder till de sistnämnda; generella magister- och masterexamina.

Höstterminen 2007 startade flera nya ettåriga magister- och tvååriga masterprogram på den avancerade nivån enligt den nya utbildningsstrukturen. Den nya generella magisterexamen kan utfärdas av alla högskolor och universitet. Universiteten och högskolor med vetenskapsområde, d.v.s. högskolor som har rätt att utfärda forskarexamen inom något område, har rätt att utfärda masterexamen. Även övriga högskolor kan erhålla rätt att utfärda masterexamen efter ansökan till Högskoleverket. Inför hösten 2007 planerade de flesta universitet och högskolor med examensrätt att starta program som avslutas med en masterexamen. Högskoleverket beslutade i juni 2007 att ge rätt att utfärda masterexamen till nio högskolor utan vetenskapsområde inom sexton olika områden. Enligt det utbildningsutbud som angavs på universitetens och högskolornas hemsidor våren 2007 kunde man söka till sammanlagt ca 680 masterprogram som skulle starta höstterminen 2007.

Liten studentvolym på de nya programmen på avancerad nivå

I det följande redovisas uppgifter om nya magister- och masterprogram baserade på preliminära data om registrerade studenter höstterminen 2007. Uppgifterna är att betrakta som preliminära eftersom de rör antalet registrerade studenter till och med den 15 oktober. Ungefär 95 procent av alla som registrerar sig under höstterminen brukar omfattas av dessa uppgifter, men det är möjligt att sena registreringar förekommer i ännu större omfattning just på nya magister- och masterprogram (särskilt som examen på grundnivå här är ett krav). Att strukturen är ny ställer inte bara utbildningen utan även statistiken inför stora utmaningar.

Det råder en betydande osäkerhet kring vad volymen på de nya programmen på avancerad nivå förmår säga om volymen på framtida magister- och masterexamina också av andra skäl. Olika lärosäten tillämpar olika praxis vad gäller hur mycket av utbildningen på avancerad nivå som bedrivs inom program respektive inom kurser och vad gäller tillgodoräknande av kurser inom programmen. De preliminära uppgifter som ligger till grund för föreliggande analys förmår bara fånga studenter registrerade på *program* på avancerad nivå, inte kurser.

På de nya magisterprogrammen finns, enligt de preliminära uppgifterna, ca 3 800 studenter registrerade. På grund av vissa problem med klassificeringen enligt den nya utbildningsstrukturen är det dock en överskattning – sannolikt omkring 1 000 av dessa studenter befinner sig på grundnivå.ⁱ

Sådana klassificeringsproblem är av allt att döma mindre gällande masterprogrammen. Volymen på de nya masterprogrammen, ca 6 200 registrerade studenter, måste ändå betraktas som liten i relation till de ca 680 masterprogram som erbjöds inför höstterminen – det skulle genomsnittligt röra sig om nio studenter per masterprogram. Enligt information på lärosätenas hemsidor har flera masterprogram ställts in denna hösttermin.

Tabell I. Preliminära uppgifter om registrerade studenter höstterminen 2007.

	Antal registrerade	Antal svenska registrerade	Antal utländska registrerade	Andel utländska studenter (%)
Yrkesexamensprogram	124 256	123 905	351	0.3
Generella program enligt tidigare struktur	37 290	36 291	999	3
Nya generella program, grundnivå	21 424	20 864	560	3
<i>Nya generella program, avancerad nivå</i>				
<i>magisterprogram</i>	3 804	2 615	1 189	31*
<i>masterprogram</i>	6 173	3 692	2 481	40*
<i>SUMMA nya program, avancerad nivå</i>	9 977	6 307	3 670	37
Program totalt (netto)**	192 582	186 975	5 607	3
Kurser	131 420	121 139	10 281	8
Totalt (netto)**	302 550	287 638	14 912	5

* Antalet utländska studenter räknas här som antalet studenter utan svenskt personnummer, vilket på avancerad nivå innebär en underskattning av antalet utländska studenter (se nedan).

** "Netto" i tabellen ovan innebär att en studerande räknats endast en gång vid dessa summeringar.

Många studerande är registrerade på flera kurser och/eller program, vilket gör att nettoräknade summaantal inte nödvändigtvis överensstämmer med summan av de enskilda raderna.

Internationell profil: Hög andel utländska studenter på de nya magister- och masterprogrammen

Den nya indelningen av utbildningsstrukturen i grundnivå och avancerad nivå härstammar från Bolognadeklarationens mål att göra examina jämförbara mellan länder som skrivit på deklARATIONEN. Ett av de övergripande målen med Bolognaprocessen är att främja studenters rörlighet mellan länder. En ambition att i Sverige "internationalisera" utbildningen kanske särskilt på den avancerade nivån syns genom att ungefär hälften av de ca 680 masterprogram som erbjöds på svenska universitet och högskolor inför hösten 2007 hade engelska som undervisningsspråk.

En stor andel av de registrerade studenterna på nya magister- och masterprogram är också utländska. I tabell 1 ovan kan utläsas att ungefär en tredjedel av de registrerade studenterna på magisterprogrammen och 40 procent av studenterna på masterprogrammen är utländska (definierat som studenter utan fullständiga personnummer). Ungefär en fjärdedel av de ca 15 000 registrerade utländska studenterna återfinns på de nya programmen på avancerad nivå. Av flera olika skäl är emellertid dessa andelar en underskattning, och i själva verket är drygt 40 procent av studenterna på magisterprogrammen och hälften av studenterna på masterprogrammen utländska.ⁱⁱ

Programmen på avancerad nivå är alltså i hög grad en internationell utbildningsmiljö. På sju av 29 lärosäten som har studenter registrerade på nya magisterprogram är de utländska studenterna i majoritet, medan magisterprogram på bara tre lärosäten helt saknar utländska studenter. Masterprogrammen har en ännu tydligare internationell profil: På hälften av de 24 lärosäten som har studenter registrerade på nya masterprogram är utländska studenter i majoritet, och bara på ett lärosäte finns inga utländska studenter bland de registrerade på masterprogram.

Generellt sett, för alla utbildningsnivåer sammantaget, brukar högskolor med teknisk inriktning ha högst andelar utländska studenter. Också de stora universiteten brukar jämfört med mindre högskolor ha relativt höga andelar utländska studenter. När det gäller de nya masterprogrammen skiljer sig mönstret något genom att flera av de mindre och medelstora högskolorna (såsom Högskolan i Gävle, Högskolan i Skövde och Högskolan i Halmstad) har höga andelar utländska studenter på de nya masterprogrammen (dock är det totala antalet studenter här litet). Ser man till de masterprogram som erbjuds vid de högskolor som har höga andelar utländska studenter är de emellertid också till övervägande del med tekniska inriktningar, såsom elektronik och datateknik. Även med avseende på de nya masterprogrammen tycks alltså bilden kvarstå att många av de utländska studenterna i Sverige återfinns på tekniska utbildningar.

Främjad rörlighet inom Sverige?

En förhoppning i Bolognaprocessens spår är kanske också en ökad rörlighet mellan lärosäten *inom* Sverige. Det är därför intressant att analysera hur många av de studenterna på de nya magister- och masterprogrammen (som tidigare studerat i Sverige) som är nya på respektive lärosäte (fortsättningsvis kallade lärosätesbytare) och hur många som studerat på samma lärosäte tidigare (fortsättningsvis kallade lärosätestroгна).

Mönstret är ganska tydligt på såväl magister- som masterprogrammen. Svenska studenter fortsätter i högre grad på program på avancerad nivå på ett lärosäte de tidigare läst vid än på ett nytt lärosäte. På magisterprogrammen är de lärosätestroгна studenterna (ca 1 100) ungefär dubbelt så många som lärosätesbytarna (ca 550). Tendensen är ännu tydligare på masterprogrammen, där lärosätestroгна studenter (ca 2 400) är fyra gånger fler än lärosätesbytarna (ca 580). Mönstret skiljer sig inte mycket från det allmänna mönstret i högre utbildning (där de lärosätestroгна studenterna är ungefär fyra gånger fler än lärosätesbytarna). På magisterprogrammen är det en något större andel än normalt som byter lärosäte, men antalet studenter är få.

Tabell 2. Studiebakgrund hos registrerade studenter på program på avancerad nivå.

	Nya magisterprogram höstterminen 07	Nya masterprogram höstterminen 07
<i>Högskolenybörjare:</i>		
Antal studenter som ej tidigare studerat vid svenskt lärosäte (andel inom parantes)	2 172 (57)	3 212 (52)
<i>Lärosätesbytare:</i>		
Antal studenter som tidigare studerat vid svenskt lärosäte, men ej vid aktuellt lärosäte (andel inom parantes)	548 (14)	576 (9)
<i>Lärosätetrogna:</i>		
Antal studenter som tidigare studerat vid aktuellt lärosäte (andel inom parantes)	1 084 (28)	2 385 (39)
Totalt antal studenter	3 804	6 173

Kommentar: En stor andel av de registrerade studenterna på programmen på avancerad nivå är högskolenybörjare, vilket kan te sig märkligt eftersom man är behörig till utbildning på avancerad nivå först efter att ha fullgjort utbildning på grundnivå. Det förklaras dock främst av den stora andelen utländska studenter, men också av de felklassificerade magisterprogrammen.

Förändringar tar tid

De tydligaste resultaten av analysen över nya magister- och masterprogram på den avancerade nivån höstterminen 2007 är att studentvolymen på programmen är ganska liten och att andelen utländska studenter är hög. Men det bör då också poängteras att uppgifterna ovan härrör från preliminära data om den allra första terminen med den nya utbildningsstrukturen. Statistik och uppgiftslämnare ställs inför nya utmaningar med nya klassificeringar av utbildningar. Analysen handlar dessutom enbart om *program* på den avancerade nivån. Vi vet ännu ingenting om volymen på kurser på avancerad nivå, och inte heller någonting om andelen utländska studenter på sådana kurser. Lärosäten och studenter ställs också inför utmaningar med en ny utbildningsstruktur, och stora förändringar sker sällan snabbt. Men det finns förstås goda skäl att följa utvecklingen på den avancerade nivån framöver.

ⁱ Antalet registrerade studenter på nya magisterprogram är överskattat, eftersom många lärosäten i sin statistikrapportering lagt in planerade civilekonomutbildningar i denna kategori snarare än under yrkesexamensprogram, förmodligen i avvaktan på beslut om examensrätt. Detta faktum tillsammans med vissa andra mindre klassificeringsfel har lett till att sannolikt omkring 1 000 av de studenter som angivits som registrerade på nya magisterprogram på avancerad nivå i själva verket befinner sig på program på grundnivå och är nybörjare i högskolan.

ⁱⁱ Ca 30 procent av studenterna som är registrerade på nya magisterprogram saknar fullständiga personnummer och kan därför antas vara utländska studenter. Om man emellertid tar hänsyn till de klassificeringsfel som skett på magisterprogrammen, att antalet studenter är totalt ungefär 1 000 färre, ökar andelen utländska studenter till ca 42 procent. På masterprogrammen sker underskattningen av andelen utländska studenter av andra skäl. Många utländska studenter på dessa program har erhållit svenska personnummer, vilket med tanke på utbildningslängden också är rimligt. Om man istället definierar utländska studenter som de studenter som inte varit folkbokförda i Sverige före den 31/12 2006, stiger således andelen utländska studenter på de nya masterprogrammen till strax över 50 procent.